

ARCHEOLOGICKÝ ÚSTAV AKADEMIE VĚD ČESKÉ REPUBLIKY V BRNĚ

PŘEHLED VÝZKUMŮ

54-1

BRNO 2013

PŘEHLED VÝZKUMŮ

Recenzovaný časopis
Peer-reviewed journal

Ročník 54
Volume 54

Číslo 1
Issue 1

Předseda redakční rady Head of editorial board	Pavel Kouřil
Redakční rada	Herwig Friesinger, Václav Furmánek, Janusz K. Kozłowski, Alexander Ruttkay, Jiří A. Svoboda, Jaroslav Tejral, Ladislav Veliačik
Odpovědný redaktor Editor in chief	Petr Škrdla
Výkonná redakce Assistant Editors	Jiří Juchelka, Soňa Klanicová, Šárka Krupičková, Olga Lečbychová, Ladislav Nejman, Rudolf Procházka, Stanislav Stuchlík, Lubomír Šebela
Technická redakce, sazba Executive Editors, Typography	Alice Del Maschio
Software Software	Adobe InDesign CS5
Fotografie na obálce Cover Photography	Putna kultury s MMK nalezená v Popůvkách u Brna (okr. Brno-venkov) Moravian Painted Ware culture vessel found at Popůvky u Brna (Dist. of Brno-venkov)
Adresa redakce Address	Archeologický ústav AV ČR, Brno, v. v. i. Královopolská 147 612 00 Brno IČ: 68081758 E-mail: pv@arub.cz Internet: http://www.arub.cz/prehled-vyzkumu.html
Tisk Print	Azu design s.r.o. Bayerova 805/40 602 00 Brno

ISSN 1211-7250

MK ČR E 18648

Vychází dvakrát ročně

Vydáno v Brně roku 2013

Náklad 400 ks

Časopis je na seznamu neimpaktovaných recenzovaných periodik vydávaných v ČR.

Copyright ©2013 Archeologický ústav AV ČR, Brno, v. v. i. and the authors.

nově budované polní cesty HPC 17 poblíž severozápadní hranice polní tratě „Bešůvka“. Lokalita se nachází při jižním okraji intravilánu obce a je situována v nadmořské výšce okolo 343 m, na širokém svahovém hřbetu, který klesá východním až severovýchodním směrem k ústí pravého bezejmenného přítoku do Žebětínského potoka. Její přesná poloha je určena bodem 607006.64:1158981.63 (S-JTSK).

„Borovníky“. Mladý paleolit. Ojedinelý nález. Záchraný výzkum.

V září a říjnu roku 2012 uskutečnili pracovníci ÚAPP Brno, v.v.i., záchraný archeologický výzkum ve střední části polní tratě „Borovníky“ v souvislosti s výstavbou polní cesty HPC 17. Lokalita se nachází zhruba 1 km jihovýchodně od středu obce a je situována v nadmořské výšce od 348 do 358 m, na severovýchodním svahu, který klesá z plochého návrší (kóta 371,0 m n.m.) k ústí pravého bezejmenného přítoku do Žebětínského potoka. Její přesná poloha je určena body 606543.653: 1159381.252, 606334.488: 1159528.520 (S-JTSK).

Na povrchu ponechané podorniční vrstvy byla nalezena bazální část patinované, slabě přepálené čepele, jež byla vyrobena patrně ze silicitu z glacienních sedimentů (petrografické určení provedl A. Přichystal z ÚGV PŘF MU). V okolí uvedeného místa byly již dříve získány povrchovými sběry ojedinelé kamenné štípané artefakty paleolitického stáří (Kuča 2002, 137).

Michal Přichystal

Literatura

Kuča, M. 2002: Popůvky (okr. Brno-venkov). *Přehled výzkumů* 43 (2001), 137, 169.

Resumé

A patinated flake made from Krumlovský les II chert was found in the field „Bešůvka“ on the cadastral territory of Žebětín.

A broken patinated blade probably made from erratic flint was found during a salvage excavation in the „Borovníky“ field on the cadastral territory of Žebětín.

DOLNÍ VĚSTONICE (OKR. BŘECLAV)

Lokalita DV-IIa (Lahmhöfe, Pod lesem); DV-III (Rajny). Gravettien. Záchraný a zjišťovací výzkum.

Cílem výzkumu lokality DV-IIa v létě 2012 bylo navázat na záchraný výzkum z roku 1999 (Svoboda 2000), propojit tehdy prozkoumané pásy uvnitř sondy A, rozšířit ji směrem k sondě B a vytvořit tak souvislý prostor pro sídelně-archeologickou analýzu. Na základě těchto požadavků (a vzhledem k pokračujícímu narušování orbou) jsme vymezili sondu A-G/1-5 o rozměrech 5 x 9 m, s kontrolním blokem o šířce 0,5 m (obr. 5). Souřadnice SZ rohu jsou N 16°39'10,3''; E 48°52'57,8''. Při západním okraji

sonda opět narazila na mělce uložené sedimenty redeponované starším výkopem (zřejmě E. Dania v roce 1932) a posléze na intaktní nálezkovou vrstvu gravettien. Směrem k jihovýchodu, tedy proti svahu, se sledovaná vrstva plynule zahlubovala pod spraš až do hloubky 1,60 m.

Dominantním objektem v prozkoumané ploše bylo komplexní ohniště o průměru cca 110–120 cm, jemně zvrstvené do mocnosti 25–30 cm a tedy evidentně obnovované (obr. 6). Vzorky pro datování C14 a pro dílčí environmentální analýzy byly odebírány v intervalech cca 10 cm z jednotlivých mikrovrstev tohoto ohniště, jehož genezi tak chceme dále sledovat. Výsledky měřené pomocí AMS a kalibrované pomocí OxCal a CalPal skutečně gradují v odstupech několika století mezi 30,8–31,6 ky BC; datum z podloží ohniště dosáhlo 33,6 ky BC (tab. 2). V okolí ohniště jsme dokumentovali relativně rovnoměrný rozptyl zvířecích kostí a artefaktů. Katalog nálezů trojrozměrně zaměřených během výzkumu dosáhl čísla 769; další předměty získáváme proplavením sedimentů podle jednotlivých kvadrantů.

Opět se potvrdilo, že prostor ohnišť bývá vhodným prostředím pro uchování rostlinného pylu. Výsledky pylové analýzy vzorku 1 (hloubka 110 cm) nijak nevybočují z obrazu, který byl aplikací této metody získán při předchozích výzkumech (tab. 3; srv. např. Svobodová 1991; Dohnalová 2011). Přinášejí dnes již tradiční obraz o stavu vegetace v okolí gravettských lokalit: V parkovité krajině lesostepního charakteru převládaly nenáročná pionýrská dřeviny, zejména břízy (*Betula*), borovice (včetně limby - *Pinus cembra*) a modřín (*Larix decidua*). Otevřená stanoviště měla stepní charakter (*Artemisia*, *Chenopodiaceae*), avšak ve vlhčích místech rostla keříčková tundra (*Betula nana*), snad s roztroušenými smrky (*Picea*). Poměrně příhodné klimatické podmínky umožňovaly sporadický výskyt také temperátním dřevinným elementům, jako jsou dub (*Quercus*), líska (*Corylus*), lípa (*Tilia*) a jilm (*Ulmus*). Při hodnocení výsledků je třeba zohlednit přítomnost redeponovaných třetihorních palynomorf, které upozorňují na komplikovanou tafonomii pylového spektra a na možnost dálkového větrného transportu. Druhé složení uhlíků dřevin je na základě předběžné analýzy rovněž standardní (srv. např. Opravil 1994). Zde je dominantní zastoupení modřínu/smrku (*Larix /Picea*), dále borovice cf. limba (*Pinus* cf. *cembra*) a ojedinelé se objevuje jalovec (*Juniperus*), vrba (*Salix* sp.), bříza (*Betula* sp.) a olše (*Alnus* cf. *viridis*).

V malakozoologickém materiálu výrazně převládají plži, a to zejména neurčitelné ostrohranné fragmenty ulit. Dále se vyskytuje směs různých rodů a druhů (častější např. *Succinella oblonga*, *Succinea putris*, *Lymnaea truncatula*, *Clausilia* cf. *dubia*, *Euomphalia strigella*, *Vallonia tenuilabris*, *Pupilla*), přičemž poměrně výrazné je zastoupení druhů vesměs typických pro spraše (*Succinella oblonga*, *Vallonia tenuilabris*, *Pupilla* sp. - Ložek 2000; 2001; 2010). Suchozemské druhy reprezentují především prostředí otevřené krajiny, objevují se i druhy obývající vlhčí prostředí (*Succinella oblonga*, *Succinea putris*).

Mezi obratlovci převažoval mamut (*Mammuthus primigenius*) a sob polární (*Rangifer tarandus*), dále vlk

Tab. 2. Dolní Věstonice IIa, data AMS ze tří mikrovrstev téhož ohniště (5–7) a z jeho podloží (8). Vše dřevěné uhlíky. Kalibrace podle OxCal, 12. 2. 2013.

Tab. 2. Dolní Věstonice IIa, AMS data from three microlayers of the same hearth (5–7) and its subsoil. All from charcoal. Calibration after OxCal, 12. 2. 2013.

Vzorek	Pořadí dle hloubky	Datum BP	Odchylka	Datum calBC	Pravděpodobnost
OxA-27331	IIa/5; 100 cm	28380	210	31379 – 29958	95,4%
OxA-27332	IIa/6; 110 cm	28750	220	32487 – 30595	95,4%
OxA-27255	IIa/7; 120 cm	29060	280	32606 – 31051	95,4%
OxA-27333	IIa/8; 130 cm	31650	280	34733 – 33306	95,4%

Tab. 3. Dolní Věstonice IIa, vzorek z ohniště, hloubka na profilu 110 cm. Pylová analýza Petr Pokorný.

Tab. 3. Dolní Věstonice IIa, sample from the hearth, depth 110 cm. Pollen analysis by Petr Pokorný.

Taxon	Počet zrn
<i>Alnus glutinosa t.</i>	1
<i>Betula alba t.</i>	18
<i>Betula nana t.</i>	2
<i>Corylus avellana</i>	6
<i>Fagus sylvatica</i>	1
<i>Juniperus</i>	2
<i>cf. Larix decidua</i>	2
<i>Picea</i>	7
<i>Pinus cembra t.</i>	4
<i>Pinus sylvestris t.</i>	14
<i>Pinus sylvestris/cembra</i>	21
<i>cf. Populus</i>	3
<i>Quercus</i>	5
<i>Salix</i>	3
<i>Tilia</i>	1
<i>Ulmus</i>	1
SUM AP	91
<i>Anthemis t.</i>	2
<i>Artemisia</i>	5
Asteraceae Subfam. Cychorioideae	19
Caryophyllaceae	1

Cruciferae	7
Cyperaceae	4
Gramineae	33
Chenopodiaceae	26
Labiatae	1
<i>Polygonum persicaria t.</i>	1
<i>Ranunculus acris t.</i>	1
Rubiaceae	2
Umbelliferae	2
indeterminata	28
SUM NAP	132
AP + NAP	223
Terciární (?) Tricolpopollenites	4
Terciární (?) Caryapollenites	1
Terciární (?) Nyssapollenites	1
Algae - cysty	19
<i>Pediastrum sp.</i>	2
Fungi (různé typy)	48
Dinoflagellata	6
Rhizopoda	1
Úlomky uhlíků, mikroskopické	n

(*Canis lupus*), liška (*Vulpes vulpes* / *V. alopex*), zajíc (*Lepus* sp.) a kůň sprašový (*Equus ferus*). Z hlediska zastoupených kostí byly nejčastější apikální části končetin, fragmenty žebér, případně zuby. Jen malá část kostí byla přepálena v ohni.

Spektrum kamenných surovin použitých k výrobě štipané industrie tvoří převážně bíle patinovaný pazourek z glacioluvialních sedimentů, vyšším počtem je zastoupen radiolarit zelené a hnědočervené barvy, méně rohovec a spongolity, ojediněle křemen. Část artefaktů nese stopy přepálení v ohni. Předběžná analýza souboru ukazuje naprostou převahu drobných odštěpků, úštěpů, čep-

lí, mikročepelí a nepravidelných fragmentů. Mezi retušovanými nástroji převládají jednoduchá rydla (na zlomené čepeli nebo hranová), dále jsou zastoupeny retušované čepelky a mikrolity včetně fragmentů mikročepelí s drobnou okrajovou retuší a fragment mikropilky s otupeným bokem. Jádra jsou v souboru zastoupena minimálně, ve směs ve stavu pokročilé redukce nebo jako rezidua; dále se vyskytla dvě mikrojádra k výrobě mikročepelí. Soubor doplňují fragmenty pískovcových desek a větší množství drobných úlomků minerálních barviv.

Nálezy hrudek vypálené hlíny/spraše zahrnují celkem 17 předmětů, nalezených ve čtvercích D3, G3, H2, H3, I1

Obr. 5. Dolní Věstonice IIa, celkový pohled na výzkum v roce 2012.

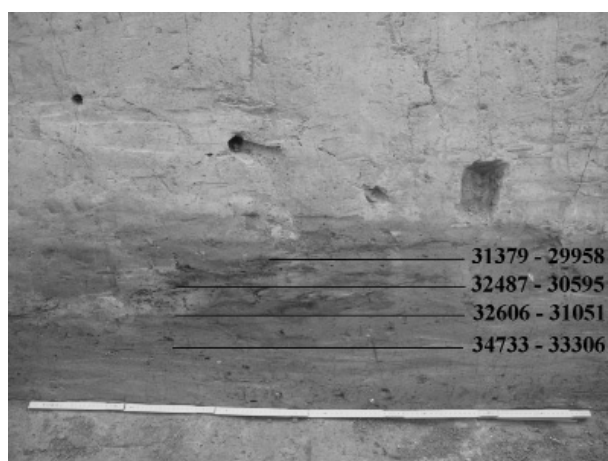
Fig. 5. Dolní Věstonice IIa, general view of the 2012 excavation.

a I5. Jedná se o drobné kousky pravděpodobně tepelně zpevněné spraše v barvě okrově šedé přes světle hnědou po tmavě hnědou. Největší rozměr hrudek se pohybuje od 2 do 20 mm, přičemž u čtyř z nich přesahuje 10 mm. Všechny hrudky se otírají (píšou) na papír, vypáleny jsou proto slabě/špatně. Materiál některých hrudek obsahuje mikroskopické kousky uhlíků, na některých hrudkách jsou patrné také drobné dutinky. Největší hrudka nese konkávní otisk části válcovité plochy, nejspíše větvičky stromu. Při prvotní prohlídce nebyly nalezeny stopy nějakého intencionálního lidského zásahu. Pravděpodobně se jedná o zbytky náhodně vypáleného sedimentu v ohništi, případně blíže neurčených lidských aktivit provozovaných u ohně/v ohni. Celkově svým charakterem předměty zapadají do velkého souboru nekvalitně vypálených, nefigurativních hrudek nepravidelného tvaru a nejasné interpretace z jiných výzkumů gravettských lokalit na Moravě.

Na lokalitě DV-III (Rajny) jsme sledovali stratigrafické vztahy po svahu uložených spraší, horizontů půdních sedimentů a jednotlivých mladopaleolitických artefaktů (obr. 7). Celkově lze uzavřít, že výzkum v roce 2012 přinesl komplexní interdisciplinární záznam pro dotvoření obrazu prostředí, chronologie a mikrochronologie sídelních struktur v areálu DV-II-III. Spolu s novými údaji z Pavlova I reprezentují data z DV-IIa nejstarší fáze našeho gravettienu.

Tento výzkum je součástí projektu OPVK CZ.1.07/2.3.00/20.0181 FITEAMP – *Formování interdisciplinárního týmu evoluční antropologie moravských populací*. Jako takový měl rovněž svou edukativní náplň a jeho terénní část provázely specializované semináře z dílčích oborů geologie a paleoekologie člověka v kvartéru i technik dokumentace.

Jiří Svoboda, Šárka Hladilová, Miroslav Králík, Jan Novák, Martin Novák, Petr Pokorný, Sandra Sázelová

Obr. 6. Dolní Věstonice IIa, mikrostratigrafie ohniště a poloha datovaných vzorků. Kalibrace BC podle OxCal.
Fig. 6. Dolní Věstonice IIa, microstratigraphy of the hearth and location of dated samples. Calibration BC after OxCal.

Literatura

- Dohnalová, A. 2011:** Palynology. In: *Pavlov, Excavations 2007–2011, Dolnověstonické studie* 18, 45–52.
Ložek, V. 2000: Paleoeecology of Quaternary Mollusca. *Antropozoikum* 24, 35–59.

Obr. 7. Dolní Věstonice III, sled spraší a půdních sedimentů.

Fig. 7. Dolní Věstonice III, sequence of loess and soil sediments.

Ložek, V. 2001: Molluscan fauna from the loess series of Bohemia and Moravia. *Quaternary International* 76/77, 141–156.

Ložek, V. 2010: Spraš a sprašová step – přehlížený biom ledových dob. II. Sprašová step – významný prvek glaciální krajiny. *Živa* 2010(4), 146–149.

Opravil, E. 1994: The vegetation. In: *Pavlov I, Excavations 1952-53, ERAUL 66*, 163–167. Liège.

Svoboda, J. 2000: Dolní Věstonice (okr. Břeclav). *Přehled výzkumů* 41, 80–83.

Svobodová, H. 1991: The pollen analysis of Dolní Věstonice II, section No 1. In: *Dolní Věstonice II, Western slope, ERAUL 54*, 75–88. Liège.

Resumé

The 2012 excavation at Dolní Věstonice yielded complementary evidence on the settlement structure at the site DV-IIa located at the upper (southernmost) part of the larger settlement complex DV-II. The most important feature is a complex multilayer hearth which provided a sequence of AMS dates from the individual microlayers. Additional stratigraphic trenches were also excavated at DV-III. Analyses of pollen, charcoal, malacofauna, vertebrate fauna, lithic industry, and clay fragments complete the picture of MIS 3 landscape, chronology and microchronology of settlement structures. Together with the new evidence from Pavlov I, the DV-IIa dates represent the earliest Gravettian horizons in our region.

HABRŮVKA (OKR. BLANSKO)

Josefov „Nad Býčinou“, parcela č. 433/7. Paleolit. Ojedinelý nález. Povrchový průzkum.

V měsíci srpnu roku 2012 byl při pochůzce naučnou stezkou Josefské údolí nalezen P. Malíkem a P. Nerudou pravěký kamenný artefakt. Místo nálezu se nachází (WGS-84: 49°18'24.43"N, 16°41'41.14"E – do 10m v okruhu bodu) jižně od okna, kterým ústí soutěska v jižní části čelní skalní stěny Býčí skály. Zde vytváří svah mírný spočin, který je pravděpodobně částečně uměle upraven. Po silných a vytrvalých deštích v předchozích dnech samotného objevu odkryla lokální eroze svahu malý profil (obr. 8). Ve střední části profilu se podařilo vyzvednout zmíněný artefakt, který ležel v koluviálních sedimentech obnažených zářezem do svahu. V okolí se nachází další četné zlomky surovin, které jsou součástí rozsáhlého výchozu rohovce typu Býčí skála, který se rozprostírá na jih i na východ od čelní stěny Býčí skály.

Dorzální plochu širokého úštěpu (obr. 9) tvoří systém všesměrných negativů (možná nearteficiálních) a mrazových ploch, které jsou zbarveny do tmavě okrové až hnědé barvy. V levé části je úštěp odlomen po mrazové puklině, takže jeho šířka není kompletní. V distální části je patrný intencionální vrub, jehož plocha negativu vykazuje jinou tafonomii (původní světle okrová barva suroviny) než zbývající část plochy. Na ventrální straně lze pozorovat výrazný bulbus, ale původní morfologie patky se nedochovala. Síla úderu se šířila po mrazové puklině, což ovlivňuje morfologii štěpné plochy, která ale i tak vykazuje jasně známky dynamického úderu. V distální části

Obr. 8. P. Malík v místě nálezu úštěpu (foto P. Neruda).

Fig. 8. P. Malík at the flake findspot (photo P. Neruda).